GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2025 m. gruodžio 18 d.[1]

Byla C-771/24

Fédération belge du stationnement ASBL,
Interparking SA
prieš
Région de Bruxelles-Capitale

(*Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Belgija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas – Pareiga atlikti poveikio aplinkai vertinimą – Transporto, miestų ir kaimų planavimo ar žemės naudojimo sektorių planas ar programa – Nutarimas dėl automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygų – Padarinių palikimas galioti“

Kas amžiną bičiulį randa („Drum prüfe, wer sich ewig bindet“)[2]

I. Įvadas

1. *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Belgija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra galimybė Teisingumo Teismui patikslinti du aspektus, susijusius su Direktyva dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo[3] (toliau – SPAV direktyva, SPAV reiškia „strateginis poveikio aplinkai vertinimas“).

2. Pirma, tai yra susiję su klausimu, kaip turi būti suprantama dviguba sąvoka „planai ir programos“ ir kokioms sąlygoms esant turi būti atliekamas strateginis planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas. Tai, kaip turi būti suprantama ši dviguba sąvoka, turi didelę reikšmę nustatant SPAV direktyvos taikymo sritį, bet kol kas Teisingumo Teismo suformuotoje jurisprudencijoje tai nėra pakankamai išaiškinta. Visų pirma šiame procese dėl prejudicinio sprendimo priėmimo reikia apsvarstyti, ar dviguba sąvoka „planai ir programos“ suponuoja planavimo ar programinį aspektą, kaip tai suprantama pagal miestų ir kaimų ar teritorijų planavimo teisės normas.

[1] Originalo kalba: vokiečių.

[2] „Giesmė apie varpą“, Frydrichas Šileris [vertė S. Račiūnas].

[3] 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (OL L 197, 2001, p. 30; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 6 t., p. 157).

3. Antra, Teisingumo Teismo vėl prašoma patikslinti jurisprudenciją, kokioms sąlygoms esant išimties tvarka gali būti palikti galioti nacionalinės teisės nuostatų, kurios buvo priimtos nesilaikant Sąjungos teisėje nustatytų procedūrinių taisyklių, padariniai.

II. Teisinis pagrindas

4. SPAV direktyvos tikslai nustatyti visų pirma jos 1 straipsnyje:

„Šios direktyvos tikslas – sukurti aukštą aplinkos apsaugos lygį ir padėti į rengiamus ir priimamus planus bei programas integruoti aplinkos apsaugos klausimus, kad būtų skatinama tvari plėtra, užtikrinant, kad laikantis šios direktyvos būtų atliekamas tam tikrų planų ir programų, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai, aplinkos vertin[i]mas.“

5. Planai ir programos apibrėžti SPAV direktyvos 2 straipsnio a punkte:

„Šioje direktyvoje:

a) „planai ir programos“ – tai planai ir programos, įskaitant tuos, prie kurių finansavimo prisideda Europos bendrija, taip pat visi jų daliniai pakeitimai:

   – kuriuos turi parengti ir (arba) priimti valdžios institucija nacionaliniu, regioniniu arba vietiniu lygiu arba kuriuos parengia valdžios institucija ir kuriuos vėliau priima Parlamentas arba Vyriausybė laikantis įstatymų leidimo procedūros, ir

   – kurių reikia pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas <…>“

6. Pareiga atlikti strateginį poveikio aplinkai vertinimą nustatyta SPAV direktyvos 3 straipsnyje:

„1. 2–4 dalyse nurodytų planų ir programų, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai, aplinkos vertinimas atliekamas pagal šios direktyvos 4–9 straipsnius.

2. Laikantis 3 dalies nuostatų, atliekamas toliau išvardytų planų ir programų aplinkos vertinimas:

a) kurie rengiami žemės ūkiui, miškininkystei, žuvininkystei, energetikai, pramonei, transportui, atliekų tvarkymui, vandentvarkai, telekomunikacijoms, turizmui, miestų ir kaimų planavimui ar žemės naudojimui ir kurie nustato tolesnio projektų, išvardytų [PAV direktyvos [4]] I ir II prieduose, vystymo pagrindus, arba

b) <…>“

[4] 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2012, p. 1), pastarąjį kartą iš dalies pakeista Direktyva 2014/52/ES (OL L 124, 2014, p. 1).

III. Faktinės aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

7. 2021 m. vasario 25 d. nutarimu[5], kuris yra ginčijamas pagrindinėje byloje, *Région de Bruxelles-Capitale* (Briuselio sostinės regionas, Belgija) vyriausybė nustatė bendrąsias dengtų ir atvirų automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygas.

8. Remiantis prašymu priimti prejudicinį sprendimą, ginčijamas nutarimas taikomas didesnėms kaip 10 vietų automobilių stovėjimo aikštelėms. Ginčijamame nutarime, skirsnyje „Bendrosios dengtų ir atvirų automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos“, nustatytos tokių aikštelių naudojimo, vidaus įrengimo, ženklinimo, techninės patikros ir kontrolės sąlygos, taip pat elektrinių automobilių įkrovimo stotelėms ir dviračių stovėjimo vietoms taikomos sąlygos.

9. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą taip pat matyti, kad ginčijamame nutarime, skirsnyje „Specialiosios atvirų automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos“, nustatytos augalijos priežiūros, barstomosios druskos naudojimo, infiltracijos įrenginių techninės priežiūros ir dirbtinio apšvietimo sąlygos, o skirsnyje „Specialiosios dengtų automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos“, be kita ko, įtvirtintos automobilių stovėjimo aikštelių vidaus įrengimo, saugumo, oro kokybės normų ir mechaninio ir natūralaus apšvietimo sąlygos.

10. Ginčijamame nutarime taip pat reikalaujama, kad naujose automobilių stovėjimo aikštelėse būtų įrengtos elektrinių automobilių įkrovimo prieigos ir dviračių stovėjimo vietos. Dengtų automobilių stovėjimo aikštelių šildymas iš esmės yra draudžiamas.

11. Remiantis prašymu priimti prejudicinį sprendimą, institucijoms, suteikiančioms aplinkosaugos leidimus automobilių stovėjimo aikštelėms, ginčijamame nutarime nustatyti kriterijai ir sąlygos yra privalomi, jei netaikomos tam tikros, aiškiai išimtis numatančios teisės normos. Atitinkamai toks leidimas suteikiamas arba pratęsiamas, tik jei laikomasi eksploatavimo sąlygų.

12. Subjektas, norintis įrengti automobilių stovėjimo aikštelę arba šiuo tikslu tik pakeisti pastato paskirtį ar gerokai pakeisti žemės reljefą, be aplinkosaugos leidimo, turi gauti leidimą projektuoti, o šis suteikiamas, tik jei laikomasi planuose ir reglamentuose, susijusiuose su miestų ir kaimų planavimu, nustatytų reikalavimų.

13. Ginčijamu nutarimu, kaip nurodyta jo 1 straipsnyje, iš dalies į nacionalinę teisę perkelta remiantis SESV 194 straipsniu priimta Direktyva (ES) 2018/844[6] (toliau – Pastatų direktyvos pakeitimai[7]), kuria siekiama padidinti pastatų energijos vartojimo efektyvumą.

14. Per ginčijamo nutarimo priėmimo procedūrą Valstybės Tarybos teisėkūros skyrius savo 2021 m. sausio 12 d. nuomonėje Nr. 68.487/1 paaiškino, kad turėtų būti atliekamas planuojamo nutarimo poveikio aplinkai vertinimas pagal SPAV direktyvos 3 straipsnio 2 dalies a punktą, jei jo pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai. Remiantis šia nuomone, preziumuotina, kad nutarimu nustatomi pagrindai, kuriuos taikant turėtų arba galėtų būti vystomi infrastruktūros projektai, patenkantys į PAV direktyvos II priedo 10 punkto b papunktį. Taip yra dėl to, kad nutarime

[5] *Arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 25 février 2021 fixant des conditions générales et spécifiques d'exploitation applicables aux parking* (2021 m. vasario 25 d. *Région de Bruxelles-Capitale* (Briuselio sostinės regionas) vyriausybės nutarimas, kuriuo nustatomos bendrosios ir specialiosios automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos), *Moniteur belge*, 2021 m. kovo 3 d., p. 18655).

[6] 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/844, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo ir Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo (OL L 156, 2018, p. 75).

[7] 2010 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo (OL L 153, 2010, p. 13).

eksploatavimo sąlygos ir taisyklės, į kurias turi būti atsižvelgiama priimant sprendimus dėl aplinkosaugos leidimų, nustatytos dėl automobilių stovėjimo aikštelių visame Briuselio sostinės regione.

15. Vis dėlto Briuselio sostinės regionas ginčijamą nutarimą priėmė neatlikęs jo poveikio aplinkai vertinimo.

16. 2021 m. balandžio 30 d. *Fédération belge du stationnement ASBL* ir *Interparking SA* pateikė Valstybės Tarybai skundą ir jame reikalavo ginčijamą nutarimą pripažinti negaliojančiu.

17. Jos laikosi nuomonės, kad ginčijamas nutarimas yra planas ar programa, kaip tai suprantama pagal SPAV direktyvą. Jame nustatyta reikšminga visuma kriterijų ir taisyklių, taikomų išduodant leidimus vienam ar keliems projektams, galintiems turėti didelę įtaką aplinkai, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją. Taip yra dėl to, kad leidimas automobilių stovėjimo aikštelių projektams gali būti suteikiamas tik tuomet, kai jie atitinka šiame nutarime nustatytus reikalavimus, kriterijus ir taisykles, galinčius turėti reikšmingų pasekmių miesto aplinkai.

18. Briuselio sostinės regionas, atvirkščiai, mano, jog teisės aktas patenka į sąvoką „planai ir programos“ tik tuomet, kai jam, kaip matyti iš šios sąvokos, būdingas planavimo ar programinis aspektas. Taip nėra, nes ginčijamame nutarime nenustatytos nei vietos, kuriose Briuselio sostinės regione gali būti įrengiamos automobilių stovėjimo aikštelės, nei planuojamas ar „programuojamas“ šioje teritorijoje leistinas stovėjimo aikštelių skaičius. Jame tik išdėstytos (privalomos) taisyklės (vidaus įrengimo, dviratininkų saugumo, vėdinimo ir t. t.), kurias kiekviena automobilių stovėjimo aikštelė turi atitikti po pastatymo, eksploatavimo etape. Taigi savaime nutarimas neprisideda prie projekto realizavimo ar įgyvendinimo. Remiantis kritikuojamomis sektorinėmis sąlygomis, glaudžiai susijusiomis su automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimu gavus leidimą, neįmanoma nustatyti automobilių stovėjimo aikštelių, kurios galėtų būti eksploatuojamos Briuselyje, vietos ir skaičiaus.

19. Kaip pažymi Valstybės Taryba, Teisingumo Teismo jurisprudencija yra susijusi su teisės aktais, reglamentuojančiais tam tikrų įrenginių (vėjo jėgainių) įrengimą ir eksploatavimą, o ginčijamas nutarimas susijęs su automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimu, bet jame nenustatytos jų statybos taisyklės. Tokios taisyklės pateikiamos su miestų ir kaimų planavimu susijusiuose planuose ir reglamentuose, kurių pasekmių aplinkai strateginis vertinimas jau ir taip yra atliekamas.

20. Pagal *Code Bruxellois de l'Aménagement du Territoire* (*CoBAT*, Briuselio teritorijų planavimo kodeksas) 98 straipsnį, norint statyti automobilių stovėjimo aikštelę, reikia gauti leidimą projektuoti (šis reikalavimas taikomas kartu su reikalavimu gauti aplinkosaugos leidimą). Toks leidimas suteikiamas, tik jei laikomasi planuose ir reglamentuose, susijusiuose su miestų ir kaimų planavimu, nustatytų taisyklių, visų pirma į Buveinių direktyvos[8] taikymo sitį patenkančių teritorijų apsaugos taisyklių, taigi šie planai ir reglamentai yra tolesnio projektų vystymo pagrindai.

[8] 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102).

21. Tokiomis aplinkybėmis Valstybės Tarybai kyla klausimas, ar ginčijamas nutarimas, kuriame nustatytos tik automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos, bet ne su jų statyba ir didžiausiu skaičiumi susijusios taisyklės, gali būti kvalifikuojamas kaip miestų ir kaimų planavimo ar žemės naudojimo sektoriaus planas ar programa. Be to, Valstybės Taryba abejoja, ar automobilių stovėjimo aikštelės eksploatavimas neišvengiamai priskirtinas transporto sektoriui.

22. Dėl to Valstybės Taryba pateikė Teisingumo Teismui šiuos klausimus:

1. Ar SPAV direktyvos 3 straipsnio 2 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad nutarimas, kaip antai nagrinėjamas šioje byloje, kuriuo nustatomos tik automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos, bet nenumatomos nei jų įrengimo taisyklės, nei didžiausias jų skaičius, vis dėlto laikytinas transporto, miestų ir kaimų teritorijų planavimo ar žemės naudojimo sektoriaus planu ar programa?

2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas, ar nacionalinis teismas gali taikyti nacionalinės teisės nuostatą, kuria jam suteikiama teisė tam tikrą ribotą laikotarpį palikti galioti panaikinto reglamentuojamojo akto, kuriuo nustatomos automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo regiono teritorijoje sąlygos, padarinius, kad regiono valdžios institucija galėtų įvertinti šių eksploatavimo sąlygų pasekmes aplinkai prieš atlikdama galimą šio akto pakeitimą?

23. Rašytines pastabas pateikė pareiškėjos pagrindinėje byloje *Fédération belge du stationnement ASBL* ir *Interparking SA* (kartu), Belgijos Karalystė, Latvijos Respublika ir Europos Komisija. Teisingumo Teismas nusprendė nerengti teismo posėdžio, kaip numatyta Procedūros reglamento 76 straipsnio 2 dalyje.

IV. Teisinis vertinimas

A. Pirmasis klausimas

24. Pirmuoju klausimu Valstybės Taryba siekia išsiaiškinti, ar SPAV direktyvos 3 straipsnio 2 dalies a punktą reikia aiškinti taip, kad turi būti atliekamas strateginis teisės akto, kuriame tik nustatytos automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos, poveikio aplinkai vertinimas pagal SPAV direktyvą.

25. Siekiant atsakyti į šį klausimą, *pirma*, reikia išsiaiškinti, ar toks teisės aktas patenka į SPAV direktyvos 2 straipsnio a punkte pateiktą sąvokos apibrėžtį. *Antra*, reikia apsvarstyti, ar dviguba sąvoka „planai ir programos“ suponuoja kitus, nerašytus požymius ir, jei taip, ar jų esama. *Trečia*, reikia ištirti, ar atitinkamas teisės aktas atitinka ir SPAV direktyvos 3 straipsnio 2 dalies a punkte nustatytas sąlygas.

1. Planai ir programos, kaip jie suprantami pagal SPAV direktyvos 2 straipsnio a punktą

26. Pagal SPAV direktyvos 2 straipsnio a punktą „planai ir programos“ yra tie planai ir programos, kuriuos, *pirma*, turi parengti ir (arba) priimti valdžios institucija nacionaliniu, regioniniu arba vietiniu lygiu arba kuriuos parengia valdžios institucija ir kuriuos vėliau priima parlamentas arba vyriausybė laikantis įstatymų leidimo procedūros, ir kurių, *antra*, reikia pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas.

27. Iš Valstybės Tarybos pateikto klausimo formuluotės matyti, kad abi šios sąlygos jai nekelia abejonių. *Pirma*, 2021 m. vasario 25 d. nutarimą priėmė Briuselio sostinės regiono vyriausybė. *Antra*, nors negalima įžvelgti įpareigojimo nustatyti nagrinėjamas eksploatavimo sąlygas, šiuo aspektu pakanka, kad jų priėmimas *reglamentuojamas* nacionaliniuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose, kuriuose nustatytos kompetentingos institucijos ir parengimo procedūra [9]. Kaip nurodė Valstybės Taryba, remiantis ginčijamo nutarimo preambule, jo teisinis pagrindas yra 1997 m. birželio 5 d. Potvarkio dėl aplinkosaugos leidimų [10]
6 straipsnio 1 skirsnio 1 dalis, 10 straipsnio 2 dalis ir 63 straipsnio 3 skirsnio 2 dalis.

2. Dėl dvigubos sąvokos „planai ir programos“ aiškinimo

28. Pagrindinis klausimas, dėl kurio nesutariama, yra dvigubos sąvokos „planai ir programos“ aiškinimas, visų pirma tai, ar, be SPAV direktyvos 2 straipsnio a punkte pateiktos sąvokos apibrėžties, reikalingi kiti požymiai.

29. Atspirties taškas yra išvada, kad SPAV direktyvos 2 straipsnio a punkte dviguba sąvoka „planai ir programos“ yra ne apibrėžiama, o tik susiejama su abiem jau aptartomis – papildomomis – sąlygomis [11]. Vis dėlto tai *a priori* neeliminuoja galimybės, kad ši dviguba sąvoka suponuoja, jog turi būti tenkinama daugiau sąlygų.

30. Siedama su Briuselio sostinės regiono vyriausybės argumentais pagrindinėje byloje, Belgija tvirtina, kad teisės aktas gali patekti į dvigubos sąvokos „planai ir programos“ taikymo sritį tik tuomet, kai jam yra būdingas planavimo ar programinis aspektas. Byloje nagrinėjamas nutarimas šio aspekto neturi, nes jame nėra planuojama ar „programuojama“, kuriose Briuselio sostinės regiono vietose gali būti įrengiamos automobilių stovėjimo aikštelės ir koks yra leidžiamas jų skaičius atitinkamoje teritorijoje [12]. Taigi Belgija dvigubą sąvoką „planai ir programos“ supranta taip, kad turi egzistuoti teritorijų planavimo teisės normos, kuriose (iš anksto) nustatyta, kaip atitinkama teritorija gali būti naudojama.

31. Mano požiūriu, toks supratimas neįtikina. Jam prieštarauja direktyvos tekstas, sistema ir genezė. Neįtikina ir kiti Briuselio sostinės regiono vyriausybės ir Belgijos tokiam aiškinimui pagrįsti pateikti argumentai (apie tai – a skyrelyje).

32. Tiek, kiek dėl „planavimo ar programinio aspekto“ reikalavimo remiamasi šios frazės vartojimu jurisprudencijoje, tuo taip pat negali būti pateisinamas siauras dvigubos sąvokos „planai ir programos“ aiškinimas. Taip yra dėl to, kad šioje jurisprudencijoje „planavimo ar programiniu aspektu“ nekeliama jokių reikalavimų, kurie turėtų būti įvykdyti tam, kad teisės aktas būtų laikomas „planais ir programomis“ (apie tai – b skyrelyje).

[9] 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 52 punktas), 2019 m. birželio 12 d. Sprendimas *CFE* (C-43/18, EU:C:2019:483, 54 punktas), 2019 m. birželio 12 d. Sprendimas *Terre wallonne* (C-321/18, EU:C:2019:484, 34 punktas), 2018 m. birželio 7 d. Sprendimas *Thybaut ir kt.* (C-160/17, EU:C:2018:401, 43 punktas) ir 2012 m. kovo 22 d. Sprendimas *Inter-Environnement Bruxelles ir kt.* (C-567/10, EU:C:2012:159, 31 punktas).

[10] Prašymas priimti prejudicinį sprendimą, p. 30.

[11] Žr., be kita ko, mano išvadą byloje *D'Oultremont ir kt.* (C-290/15, EU:C:2016:561, 28 punktas) ir sujungtose bylose *Terre wallonne ir Inter-Environnement Wallonie* (C-105/09 ir C-110/09, EU:C:2010:120, 38 punktas).

[12] Prašymas priimti prejudicinį sprendimą, p. 21; Belgijos Karalystės pastabų 21 ir 23 punktai.

a) Teritorijų planavimo teisės normos

33. Belgija abejoja plano ar programos buvimu pirmiausia dėl to, kad byloje nagrinėjamas nutarimas nėra susijęs su jokia teritorijų planavimo teisės norma.

34. Vis dėlto aiškinimas, pagal kurį dviguba sąvoka „planai ir programos“ suponuoja tokios teritorijų planavimo teisės normos buvimą, manęs neįtikina.

35. *Pirma*, SPAV direktyvos 2 straipsnio a punkto formuluotėje tokio apribojimo nenumatyta.

36. *Antra*, sričių išvardijimas SPAV direktyvos 3 straipsnio 2 dalies a punkte neturėtų prasmės, jei dviguba sąvoka „planai ir programos“ turėtų būti aiškinama taip, kad ji suponuoja teritorijų planavimo teisės normas. SPAV direktyvos 3 straipsnio 2 dalies a punkte nurodyta, kad atliekamas vertinimas tų planų ir programų poveikio aplinkai, kurie rengiami žemės ūkiui, miškininkystei, žuvininkystei, energetikai, pramonei, transportui, atliekų tvarkymui, vandentvarkai, telekomunikacijoms, turizmui, *miestų ir kaimų planavimui ar žemės naudojimui*. Taigi sektorius „miestų ir kaimų planavimas ar žemės naudojimas“ nurodytas kaip vienas iš *kelių* sektorių, kuriems planai ir programos, kaip jie suprantami pagal SPAV direktyvą, gali būti rengiami.

37. *Trečia*, šio sisteminio argumento reikšmę patvirtina SPAV direktyvos priėmimo dokumentai. Iš jų matyti, kad direktyvos 2 straipsnio a punkte atitinkama sąlyga nebuvo nustatyta *sąmoningai*.

38. Pirminio Komisijos pasiūlymo dėl SPAV direktyvos 2 straipsnio a punkte dar buvo frazė „miestų ir kaimų planavimo sektoriui“ [13]. Kaip matyti iš pasiūlymo aiškinamojo memorandumo, direktyva turėjo apsiriboti planais ir programomis, rengiamais miestų ir kaimų planavimo sektoriui [14].

39. Šį taikymo srities apribojimą kritikavo Europos Parlamento Ekonomikos, pinigų ir pramonės politikos komitetas, jis savo nuomonėje pasiūlė formuluotę, „kurioje atsisakoma tiesioginės sąsajos su miestų ir kaimų planavimu“ [15]. Komitetas šį siūlymą grindė tuo, kad ir strateginiai sprendimai, iš kurių nėra aiškiai matyti, kokias pasekmes jie turės miestų ir kaimų planavimui, gali turėti didesnį ar mažesnį poveikį aplinkai. Atsižvelgdamas į tai, Parlamentas į savo teisėkūros rezoliuciją įtraukė 17 pakeitimą, kuriame atsisakė frazės „miestų ir kaimų planavimo sektoriui“ [16]. 1999 m. Komisijos pasiūlyme, kuris jau buvo iš dalies pakeistas [17], šios frazės nebebuvo.

40. Vis dėlto Komisija tebesilaikė nuomonės, kad priemonė turi turėti sąsają su vieta. Iš dalies pakeisto pasiūlymo 2 straipsnio a punkte buvo reikalaujama, kad planuose ir programose būtų nustatyti būsimų projektų pagrindai, t. y. kad iš jų būtų matoma šių projektų sąsaja su *vieta ir*, be kita ko, projekto pobūdis, dydis ir atitinkamos eksploatavimo sąlygos [18].

[13] 1996 m. gruodžio 4 d. Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (COM(96) 511 galutinis, p. 17).

[14] 1996 m. gruodžio 4 d. Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (COM(96) 511 galutinis, p. 2).

[15] 1998 m. birželio 25 d. Ekonomikos, pinigų ir pramonės politikos komiteto nuomonė, pateikta Pranešime dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimo (A4/1998/245).

[16] 1998 m. spalio 20 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija, kurioje teikiama nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimo (OL C 341, 1998, p. 22).

[17] 1999 m. vasario 22 d. iš dalies pakeistas Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (COM(1999) 73 galutinis) (OL C 83, 1999, p. 15 ir 16).

[18] 1999 m. vasario 22 d. iš dalies pakeistas pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (COM(1999) 73 galutinis; OL C 83, 1999, p. 15 ir 16).

41. Kaip matyti iš galiausiai priimtos redakcijos, Tarybos bendrojoje pozicijoje buvo diferencijuota tarp sąvokos apibrėžties ir taikymo srities: į sąvokos apibrėžtį neįtrauktas sąsajos su vieta kriterijus, o taikymo srityje pateikta frazė „miestų ir kaimų planavimui ar žemės naudojimui“ kaip vienas iš kelių galimų sektorių, kuriems gali būti rengiami planai ir programos [19].

42. *Ketvirta*, teritorijų planavimo teisės normos reikalavimo, priešingai, nei mano Belgija, negalima kildinti ir iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos.

43. Tiek, kiek Teisingumo Teismas Sprendime *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias ir kt.* toje byloje nagrinėto teisės akto dėl upės vandens nukreipimo nekvalifikavo kaip „plano ar programos“, tai nebuvo grindžiama aplinkybe, kad nėra teritorijų planavimo teisės normos. Sprendimo motyvuose Teisingumo Teismas nurodė, kad minėtas projektas nėra teisės aktas, apibrėžiantis *teritorijų planavimo* kriterijus ir būdus bei nustatantis kontrolės taisykles ir procedūras, kurių laikytis reikia įgyvendinant vieną ar kelis projektus [20]. Šią formuluotę Teisingumo Teismas perkėlė iš tame sprendime nurodyto Sprendimo *Inter-Environnement Bruxelles ir kt.* Minėtą sąsają su teritorijų planavimo kriterijais ir būdais galima paaiškinti tik tuo, kad ginčijamas teisės aktas iš tikrųjų buvo parengtas miestų ir kaimų planavimo srityje, kaip aiškiai matyti iš pirmesnių punktų formuluotės [21]. Taigi Sprendimo *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias ir kt.* motyvams lemiamą reikšmę turėjo ne teritorijų planavimo sąlygų nebuvimas, o greičiau apskritai kontrolės kriterijų nebuvimas, t. y. aplinkybė, kad ginčijamame teisės akte nebuvo nustatyti būsimų projektų pagrindai.

44. Sprendime *D'Oultremont ir kt.* Teisingumo Teismas pažymėjo, kad planai ir programos turi apimti tam tikrą teritoriją [22]. Tam jau pakako, kad priemonė taikoma visoje ją nustačiusios institucijos kompetencijos teritorijoje [23].

45. Galiausiai Teisingumo Teismas sujungtose bylose priimtame Sprendime *Terre wallonne ASBL ir Inter-Environnement Wallonie ASBL* teisės aktą, kuriame reglamentuojamas tręšimas azotu, priskyrė dvigubai sąvokai „planai ir programos“ [24]. Tas teisės aktas taip pat nebuvo susijęs su konkrečiomis teritorijų planavimo teisės normomis.

46. *Penkta*, nėra pagrįstas ir priekaištas, kad tokiu dvigubos sąvokos „planai ir programos“ aiškinimu pernelyg išplečiama strateginio poveikio aplinkai vertinimo taikymo sritis. Taip yra dėl to, kad pagal šį aiškinimą jai turėtų būti priskiriami visi teisės aktai, reglamentuojantys įrenginių eksploatavimą [25].

47. Tiesa, pagal šioje išvadoje aptariamą sąvokos supratimą nėra įmanoma šiuo aspektu apriboti strateginio poveikio aplinkai vertinimo taikymo srities. Vis dėlto teisės akto kvalifikavimas kaip plano ar programos, kaip tai suprantama pagal SPAV direktyvą, dar nepagrindžia pareigos atlikti

[19] 2000 m. kovo 30 d. Tarybos bendroji pozicija dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimo priėmimo (5685/1/00 REV 1, p. 7 ir 8).

[20] 2012 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias ir kt.* (C-43/10, EU:C:2012:560, 95 punktas).

[21] Žr. 2012 m. kovo 22 d. Sprendimą *Inter-Environnement Bruxelles ir kt.* (C-567/10, EU:C:2012:159, 28 ir 29 punktai).

[22] 2016 m. spalio 27 d. Sprendimas *D'Oultremont ir kt.* (C-290/15, EU:C:2016:816, 45 punktas).

[23] 2016 m. spalio 27 d. Sprendimas *D'Oultremont ir kt.* (C-290/15, EU:C:2016:816, 46 punktas).

[24] 2010 m. birželio 17 d. Sprendimas *Terre wallonne ir Inter-Environnement Wallonie* (C-105/09 ir C-110/09, EU:C:2010:355, 41 ir 42 punktai).

[25] Prašymas priimti prejudicinį sprendimą, p. 19; Belgijos Karalystės pastabos, 43 ir 44 punktai.

strateginį poveikio aplinkai vertinimą. Priešingai, tik SPAV direktyvos 3 straipsnyje nustatyta, kokioms sąlygoms esant tai yra reikalinga. Strateginio poveikio aplinkai vertinimo taikymo sritis atitinkamai apribojama šioje nuostatoje įtvirtintais kriterijais [26].

b) Planavimo ir programinis aspektai jurisprudencijoje

48. Iš aplinkybės, kad Teisingumo Teismas jurisprudencijoje vartoja formuluotę „programinis ar planavimo aspektas“, taip pat negalima daryti išvados, kad esama reikalavimų, kurie turi būti įvykdyti, kad teisės aktai būtų traktuojami kaip „planai ir programos“.

49. Pirmą kartą Teisingumo Teismas šią sąvoką pavartojo Sprendime *Inter-Environnement Bruxelles ir kt.* Jame Teisingumo Teismas pabrėžė, kad ginčijamas teisės aktas yra tam tikro abstraktumo bendrų taisyklių rinkinys ir juo siekiama kvartalo pertvarkymo tikslo. Tai atspindi to teisės akto *programinį ar planavimo aspektą* ir netrukdo jo įtraukti į sąvoką „planai ir programos“ [27]. Neįsigilinus atrodytų, kad tuo remiantis galima daryti išvadą, jog dviguba sąvoka „planai ir programos“ suponuoja šiuos elementus.

50. Vis dėlto įsigilinus iš Teisingumo Teismo argumentų tokios išvados daryti negalima.

51. Taip yra dėl to, kad Teisingumo Teismas šiuos argumentus pradėjo žodžiais „[b]e to“. Tai reiškia, kad jie buvo pateikti tik *in eventu*. Taigi šių Teisingumo Teismo argumentų reikšmė paaiškėja tik atsižvelgiant į jo pagrindinį argumentą – tai, kad teisės aktas yra bendrojo privalomojo pobūdžio, nėra kliūtis jį priskirti prie dvigubos sąvokos „planai ir programos“ [28]. Mat, kitaip nei Orhuso konvencijoje [29], SPAV direktyvoje neskiriama tarp „planų ir programų“, „politikos“ ir „bendrojo pobūdžio privalomųjų normų“. Šiuo argumentu Teisingumo Teismas paneigė Belgijos prieštaravimą, kuriuo ji teigė, kad nagrinėjamas teisės aktas dėl jo bendrojo privalomojo pobūdžio nėra planas ar programa, kaip tai suprantama pagal SPAV direktyvą.

52. Taigi Teisingumo Teismas argumentais dėl programinio ar planavimo aspekto ir dėl nurodytų aplinkybių (bendra taisyklė, tam tikras abstraktumas ir teritorijos pertvarkymas) nenustatė jokios papildomos plano ar programos sąlygos.

3. SPAV direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos

53. Pagal SPAV direktyvos 3 straipsnio 1 dalį turi būti atliekamas „tik“ 2–4 dalyse nurodytų planų ir programų strateginis poveikio aplinkai vertinimas. Pagal SPAV direktyvos 3 straipsnio 2 dalies a punktą turi būti atliekamas visų planų ir programų, atitinkančių dvi kumuliacines sąlygas, poveikio aplinkai vertinimas. *Pirma*, planai ir programos turi būti rengiami vienam iš nurodytų sektorių, *antra*, juose turi būti nustatomi tolesnio projektų, išvardytų PAV direktyvos I ir II prieduose, vystymo pagrindai.

[26] Šis reglamentavimo būdas yra sąvokos apibrėžties ir taikymo srities diferencijavimo per teisėkūros procedūrą pasekmė. Tiek pirminiame, tiek iš dalies pakeistame Komisijos projekte „planai ir programos“ apibrėžiami atsižvelgiant į tas sąlygas, pagal kurias galutinėje redakcijoje nustatoma taikymo sritis pagal SPAV direktyvos 3 straipsnį. Žr. 10 ir 14 išnašose pateiktas nuorodas.

[27] 2018 m. birželio 7 d. Sprendimas *Inter-Environnement Bruxelles ir kt.* (C-671/16, EU:C:2018:403, 60 punktas); taip pat 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 61 punktas).

[28] 2018 m. birželio 7 d. Sprendimas *Inter-Environnement Bruxelles ir kt.* (C-671/16, EU:C:2018:403, 60 punktas); taip pat 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 61 punktas).

[29] 1998 m. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (OL L 124, 2005, p. 4), priimta 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, 2005, p. 1).

54. Priešingai Valstybės Tarybos abejonei [30], ginčijamas nutarimas buvo parengtas vienam iš nurodytų sektorių (apie tai – a skyrelyje). Ar nutarime nustatyti ir tolesnio projektų vystymo pagrindai, turi ištirti Valstybės Taryba. Lemiamą reikšmę atliekant tokį tyrimą turi tai, ar nutarime yra nustatyti patvirtinančiajai institucijai privalomi kriterijai ir taisyklės, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai (apie tai – b skyrelyje).

a) Parengimas vienam iš nurodytų sektorių

55. Iš SPAV direktyvos 3 straipsnio 2 dalies a punkte nurodytų sektorių, kuriems gali būti rengiami planai ir programos, šiuo atveju galimi sektoriai „transportas“ ir „miestų ir kaimų planavimas ar žemės naudojimas“.

56. Pirmiausia reikia pažymėti, jog Teisingumo Teismas frazę „rengiami sektoriui“ aiškino taip, kad pakanka, jog planas ar programa būtų „susijęs (-usi)“ su tuo sektoriumi [31]. Atskiri sektoriai nėra apibrėžti nei SPAV direktyvoje, nei Teisingumo Teismo jurisprudencijoje.

57. Tuo remiantis, automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos yra susijusios su sektoriumi „transportas“. Deja, Valstybės Taryba nenurodo priežasčių, dėl kurių jai kyla abejonių dėl tų aikštelių susietumo su šiuo sektoriumi. Bent jau aš jų neįžvelgiu. Atvirkščiai, labai tikėtina, kad automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos yra susijusios su transporto sektoriumi, nes jose reglamentuojamas transporto infrastruktūros įrengimas ir naudojimas.

58. Jurisprudencijoje nėra pateikta bendro pobūdžio samprotavimų, kaip turėtų būti suprantamas sektorius „transportas“. Vis dėlto kol kas šioje srityje vieninteliame Sprendime *Bund Naturschutz in Bayern* Teisingumo Teismas taikė platų šio sektoriaus supratimą. Nors nepateikė išsamesnių motyvų, jis laikė esant ir tokios taisyklės, kurioje buvo nustatytas reikalavimas gauti leidimą važiuoti motorinėmis transporto priemonėmis arba jas statyti ne visuomeniniam eismui skirtose vietose saugomoje kraštovaizdžio teritorijoje, sąsają su sektoriumi „transportas“ [32].

59. Jei Teisingumo Teismas į sektorių „transportas“ įtraukia net motorinių transporto priemonių statymą ne visuomeniniam eismui skirtose vietose, šiam sektoriui turėtų būti priskiriamos automobilių stovėjimo aikštelės, kurių eksploatavimui taikomos specialiosios taisyklės. Juk be automobilių stovėjimo aikštelių individualus transportas praktiškai neįsivaizduojamas. Taigi automobilių stovėjimo aikštelės, kaip būtinoji infrastruktūra, turi būti priskiriamos sektoriui „transportas“.

60. Ar automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos yra susijusios ir su sektoriumi „miestų ir kaimų planavimas ar žemės naudojimas“, priklauso nuo konkrečių eksploatavimo sąlygų.

61. Valstybės Tarybos abejonės dėl eksploatavimo sąlygų sąsajos su sektoriumi „miestų ir kaimų planavimas ar žemės naudojimas“, atrodo, kyla iš to, kad automobilių stovėjimo aikštelėms statyti reikalingas ne tik aplinkosaugos leidimas, suteikiamas, tik jei laikomasi eksploatavimo sąlygų, bet ir leidimas projektuoti, suteikiamas, tik jei laikomasi miestų ir kaimų planavimo taisyklių. Kaip

[30] Prašymas priimti prejudicinį sprendimą, p. 36 ir 37.

[31] 2022 m. vasario 22 d. Sprendimas *Bund Naturschutz in Bayern* (C-300/20, EU:C:2022:102, 49 punktas) ir jame pateikta nuoroda į 2020 m. birželio 25 d. Sprendimą *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 66 punktas) ir 2016 m. spalio 27 d. Sprendimą *D'Oultremont ir kt.* (C-290/15, EU:C:2016:816, 44 punktas).

[32] 2022 m. vasario 22 d. Sprendimas *Bund Naturschutz in Bayern* (C-300/20, EU:C:2022:102, 53 punktas).

nurodė ir kaip mano Valstybės Taryba, miestų ir kaimų planavimo teisės normose nustatyti leidimo projektuoti (šį leidimą reikia gauti norint statyti automobilių stovėjimo aikštelę) pagrindai, taigi šių teisės normų strateginis poveikis aplinkai jau buvo įvertintas [33].

62. Vis dėlto tai, kad nustatyti teisiniai miestų ir kaimų planavimo pagrindai, nereiškia, kad negali atsirasti poreikio atlikti strateginį kitų teisės normų, nustatančių projekto reikalavimus, poveikio aplinkai vertinimą. Lemiamą reikšmę turi tai, ar tos teisės normos atitinka SPAV direktyvos 3 straipsnio 2 dalies a punkte nustatytas sąlygas. Kitaip valstybės narės galėtų apeiti pareigą atlikti strateginį planų ar programų poveikio aplinkai vertinimą nustatydamos reikalavimus skirtinguose teisės aktuose, iš kurių tik dėl vieno reikėtų atlikti strateginį poveikio aplinkai vertinimą [34].

63. Kita vertus, kalbant apie dvigubos sąvokos „miestų ir kaimų planavimas ar žemės naudojimas“ aiškinimą pažymėtina, kad ji suponuoja teisės nuostatą, turinčią pasekmių teritorijos naudojimui.

64. Teisingumo Teismas preziumuoja, kad šis sektorius apima ne tik teritorijos suskirstymą į zonas ir veiklos, leistinos šiose zonose, nustatymą, bet platesnę sritį, nes nuostatoje minimas ir miestų ir kaimų planavimas, ir žemės naudojimas [35]. Vis dėlto Teisingumo Teismo argumentai neturi būti suprantami taip, jog nėra būtina, kad būtų pasekmių teritorijos naudojimui. Atvirkščiai, Teisingumo Teismas šias dvi sąvokas, „miestų ir kaimų planavimas“ ir „žemės naudojimas“, sugretina. Jis šiuo klausimu įtikinamai pažymi, kad ši dviguba sąvoka apima ne tik su konkrečiu naudojimu susijusį planavimo lygmenį (žemės naudojimas), bet ir aukštesnį planavimo lygmenį, kaip antai teritorinio vystymosi valdymą arba gamtos ir išteklių apsaugą (miestų ir kaimų planavimas). Atitinkamai Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje, kurioje jis remiasi tokiu aiškinimu, sektoriui „miestų ir kaimų planavimas ar žemės naudojimas“ priskyrė tik teisės aktus, turinčius pasekmių teritorijos naudojimui [36]. Remiantis šiais Teisingumo Teismo argumentais negalima daryti išvados, kad tokios pasekmės neišvengiamai būtinos, vis dėlto toks reikalavimas tikrai nėra eliminuojamas.

65. Iš SPAV direktyvos priėmimo dokumentų taip pat matyti, kad dviguba sąvoka „miestų ir kaimų planavimas ar žemės naudojimas“ suponuoja teisės nuostatą, turinčią pasekmių teritorijos naudojimui. Komisijos pasiūlymo aiškinamajame memorandume buvo aiškiai nurodyta, kad „planuose ir programose, parengtuose miestų ir kaimų planavimo sektoriui, <…> nustatomos žemės naudojimo taisyklės“ [37]. Per teisėkūros procedūrą buvo atsisakyta SPAV direktyvos taikymo srities apribojimo miestų ir kaimų planavimo sektoriumi. Vis dėlto nematyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas kartu siekė atsisakyti ir tokio sąvokos „miestų ir kaimų planavimas“ supratimo.

66. Jei būtų taikomas toks sąvokos „miestų ir kaimų planavimas“ supratimas, nebūtų galima atmesti, kad su minėtu sektoriumi yra susijęs teisės aktas, kuriame nustatytos tik automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos, bet ne su tų aikštelių statyba ar jų didžiausiu skaičiumi susijusios taisyklės. Ar toks teisės aktas turi pasekmių teritorijos naudojimui, turi išnagrinėti Valstybės Taryba.

[33] Prašymas priimti prejudicinį sprendimą, p. 36 ir 37.

[34] Žr. 2018 m. birželio 7 d. Sprendimą *Inter-Environnement Bruxelles ir kt.* (C-671/16, EU:C:2018:403, 55 punktas) ir 2016 m. spalio 27 d. Sprendimą *D'Oultremont ir kt.* (C-290/15, EU:C:2016:816, 48 punktas), taip pat mano išvadą byloje *Inter-Environnement Bruxelles ir kt.* (C-671/16, EU:C:2018:39, 25 punktas) ir byloje *D'Oultremont ir kt.* (C-290/15, EU:C:2016:561, 55 punktas).

[35] 2022 m. vasario 22 d. Sprendimas *Bund Naturschutz in Bayern* (C-300/20, EU:C:2022:102, 50 punktas), 2018 m. birželio 7 d. Sprendimas *Inter-Environnement Bruxelles ir kt.* (C-671/16, EU:C:2018:403, 43 punktas) ir 2018 m. birželio 7 d. Sprendimas *Thybaut ir kt.* (C-160/17, EU:C:2018:401, 48 punktas).

[36] Sprendime *Inter-Environnement Bruxelles ir kt.* kalbama apie regiono urbanizacijos reglamentą, Sprendime *Thybaut* – apie miesto konsolidacijos teritoriją, Sprendime *Bund Naturschutz in Bayern* – apie saugomos kraštovaizdžio teritorijos nustatymą.

[37] 1996 m. gruodžio 4 d. Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (COM(96) 511 galutinis, p. 2). Taip pat žr. Komisijos dėl taikymo srities aiškumo išvardytus planus ir programas, p. 3.

b) Tolesnio projektų, dėl kurių turi būti atliekamas PAV, vystymo pagrindai

67. Taigi klausimas, ar turi būti atliekamas automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygų poveikio aplinkai vertinimas, labai priklauso nuo to, ar jose yra nustatyti patvirtinančiajai institucijai privalomi kriterijai ir taisyklės, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai.

68. Taip yra dėl to, kad pagal SPAV direktyvos 3 straipsnio 2 dalies a punktą atitinkamuose planuose ir programose taip pat turi būti nustatyti tolesnio projektų vystymo pagrindai ir šie projektai turi būti tarp išvardytųjų PAV direktyvos I ir II prieduose.

69. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas įprastai nurodo, kad sąvoka [38] „planai ir programos“ apima bet kokį teisės aktą, kuriame, apibrėžiant atitinkamam sektoriui taikytinas kontrolės taisykles ir procedūras, nustatoma reikšminga visuma kriterijų ir taisyklių, taikomų išduodant leidimus vienam ar keliems projektams, galintiems turėti didelę įtaką aplinkai, ir juos įgyvendinant [39].

70. Šiuo aiškinimu, *viena vertus*, siekiama užtikrinti, kad išankstiniai reikalavimai („kriterij[ai] ir taisykl[ės], taikom[i] išduodant leidimus“) būtų nustatomi tik tuomet, kai buvo atliktas jų poveikio aplinkai vertinimas [40]. Taigi lemiamą reikšmę turi tai, ar planu arba programa nustatomi – patvirtinančiajai institucijai privalomi – reikalavimai, kurių reikia laikytis vėliau priimant sprendimą dėl leidimo.

71. *Kita vertus*, juo pagal *de minimis* taisyklę („reikšminga visuma“) taip pat siekiama užkirsti kelią tam, kad būtų reikalinga atlikti poveikio aplinkai vertinimą vien dėl izoliuotai nustatomų atskirų, poveikiui aplinkai nereikšmingų kriterijų ar taisyklių. Į esminį klausimą, ar nustatyti kriterijai ir taisyklės viršija reikšmingos visumos ribą, turi būti atsakoma remiantis kokybiniu vertinimu [41]. Taigi lemiamą reikšmę turi tai, ar nustatytų kriterijų ir taisyklių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai [42].

72. Nustatant pasekmių aplinkai reikšmingumą, galima remtis nebaigtiniu SPAV direktyvos II priede pateiktu kriterijų sąrašu. Atitinkamai Teisingumo Teismas – nors aiškiai nesirėmė II priedo 1 punkto pirma įtrauka – taip pat yra nurodęs, kad kriterijai ir taisyklės visų pirma gali būti susiję su projektų vieta, pobūdžiu, dydžiu ir veiklos sąlygomis arba su jais susijusių išteklių išsidėstymu [43].

73. Kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, poveikį aplinkai visų pirma galėtų turėti teisės normos dėl atvirų automobilių stovėjimo aikštelių dirbtinio apšvietimo ir infiltracijos įrenginių, taip pat reikalavimai dėl įkrovimo prieigos ir dviračių stovėjimo vietų. Vis dėlto

[38] Teisingumo Teismo formuluotė yra kiek netinkama tuo aspektu, kad nuo Sprendimo *D'Oultremont ir kt.* priėmimo yra siejama su *sąvoka „planai ir programos*“. Vis dėlto, kaip matyti iš to sprendimo 39 išnašoje apibūdinto konteksto, argumentais iš tikrųjų sukonkretinamas kriterijus „tolesnio projektų vystymo pagrindai“.

[39] 2023 m. kovo 9 d. Sprendimas *An Bord Pleanála ir kt. (St Teresa's Gardens teritorija)* (C-9/22, EU:C:2023:176, 38 punktas), 2022 m. vasario 22 d. Sprendimas *Bund Naturschutz in Bayern* (C-300/20, EU:C:2022:102, 60 punktas) ir 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 67 punktas).

[40] 2022 m. vasario 22 d. Sprendimas *Bund Naturschutz in Bayern* (C-300/20, EU:C:2022:102, 61 punktas) ir 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 68 punktas).

[41] 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimas *Verdi Ambiente e Società (VAS) – Aps Onlus ir kt.* (C-305/18, EU:C:2019:384, 51 punktas), 2018 m. birželio 7 d. Sprendimas *Inter-Environnement Bruxelles ir kt.* (C-671/16, EU:C:2018:403, 55 punktas) ir 2018 m. birželio 7 d. Sprendimas *Thybaut ir kt.* (C-160/17, EU:C:2018:401, 55 punktas); taip pat žr. mano išvadą byloje *Inter-Environnement Bruxelles ir kt.* (C-671/16, EU:C:2018:39, 26 punktas).

[42] 2022 m. vasario 22 d. Sprendimas *Bund Naturschutz in Bayern* (C-300/20, EU:C:2022:102, 61 punktas) ir 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 68 punktas).

[43] 2022 m. vasario 22 d. Sprendimas *Bund Naturschutz in Bayern* (C-300/20, EU:C:2022:102, 62 punktas).

patikrinti, ar tuo arba kitu byloje ginčijamo nutarimo turinio aspektu tenkinami tolesnio projektų vystymo pagrindų kriterijai (privalomai nustatyti reikšmingą kriterijų visumą), turi Valstybės Taryba. Visų pirma ji turės ištirti, ar šių teisės normų pasekmės, atsižvelgiant į situaciją vietoje Briuselyje, gali būti reikšmingos aplinkai.

74. Be to, atsižvelgiant į prašyme priimti prejudicinį sprendimą Valstybės Tarybos pateiktus argumentus dėl eksploatavimo sąlygų privalomumo, tikslinga pateikti toliau išdėstytas pastabas. Kaip nurodė Valstybės Taryba, eksploatavimo sąlygose numatyta galimybė patvirtinančiajai institucijai nukrypti nuo kai kurių taisyklių. Kaip Valstybės Taryba pagrįstai pripažįsta, dėl šios galimybės nukrypti eksploatavimo sąlygų privalomumas tampa sąlyginis. Taigi lemiamą reikšmę turi tai, dėl kurių taisyklių eksploatavimo sąlygose numatyta tokia galimybė. Jei numatyta galimybė nukrypti būtų susijusi būtent su tais kriterijais ir taisyklėmis, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai, kaip tik jie gali būti neprivalomi patvirtinančiajai institucijai.

4. Tarpinė išvada

75. Taigi SPAV direktyvos 2 straipsnio a punktas ir 3 straipsnio 2 dalies a punktas turi būti aiškinami taip, kad nacionalinė priemonė, kuria nustatomos tik automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos, bet nenumatomos nei su jų įrengimo vieta susijusios taisyklės, nei didžiausias jų skaičius, laikytina transporto sektoriaus planu ar programa. Ar turi būti atliekamas tokio plano ar tokios programos poveikio aplinkai vertinimas, priklauso nuo to, ar tuo planu ar ta programa patvirtinančiajai institucijai nustatomi privalomi kriterijai ir taisyklės, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai.

B. Antrasis klausimas

76. Antruoju klausimu Valstybės Taryba siekia išsiaiškinti, ar nacionalinis teismas gali taikyti nacionalinės teisės nuostatą, kuria jam suteikiama teisė tam tikrą ribotą laikotarpį palikti galioti panaikinto reglamentuojamojo akto, kuriuo nustatomos automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo regiono teritorijoje sąlygos, padarinius, kad regiono valdžios institucija galėtų vėliau įvertinti šių eksploatavimo sąlygų pasekmes aplinkai prieš atlikdama galimą šio akto pakeitimą.

77. Pažeidžiant SPAV direktyvą priimto teisės akto įgyvendinimas iš esmės turi būti sustabdytas arba tas teisės aktas turi būti panaikintas (apie tai – 1 skirsnyje). Vis dėlto Teisingumo Teismas tam tikromis aplinkybėmis išimties tvarka leidžia, kad nacionaliniai teismai paliktų galioti tokio teisės akto padarinius (apie tai – 2 skirsnyje). Galiausiai tikslinga pateikti kai kurias pastabas dėl šių sąlygų taikymo (apie tai – 3 skirsnyje).

1. Principinė pareiga sustabdyti teisės akto įgyvendinimą arba jį panaikinti

78. Siekiant atsakyti į šį prejudicinį klausimą, pirmiausia reikia priminti, kad SPAV direktyvoje nėra nuostatų dėl joje nustatytų procedūrinių taisyklių pažeidimo pasekmių [44].

[44] 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 82 punktas) ir 2012 m. vasario 28 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 42 punktas).

79. Vis dėlto pagal ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą valstybės narės privalo pašalinti Sąjungos teisės pažeidimo pasekmes [45]. Kompetentingos nacionalinės institucijos, įskaitant nacionalinius teismus, kuriems pateiktas ieškinys dėl pažeidžiant Sąjungos teisę priimto vidaus teisės akto, turi pareigą, neperžengdamos savo kompetencijos ribų, imtis visų būtinų priemonių tam, kad ištaisytų trūkumą, susijusį su tuo, kad nėra poveikio aplinkai vertinimo [46].

80. Taigi nacionalinis teismas, neviršydamas savo kompetencijos ribų, turi sustabdyti planų ar programų, priimtų neįvykdžius pareigos atlikti poveikio aplinkai vertinimą, įgyvendinimą arba juos panaikinti [47].

2. Padarinių palikimas galioti išimties tvarka

81. Sąjungos teisę pažeidžiančios nacionalinės nuostatos įgyvendinimo sustabdymas arba jos panaikinimas gali turėti neigiamų pasekmių, todėl Teisingumo Teismas leido taikyti šio principo išimtis.

82. Tam jis pirmiausia nustatė keturias sąlygas [48], paskui Sprendime *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* jas pagrįstai susiaurino iki pagrindinių elementų: padarinių palikimas galioti turi būti būtinas siekiant viršesnių interesų, konkrečiai – užtikrinti nepertraukiamą Sąjungos teisės akto dėl aplinkos apsaugos įgyvendinimą [49] arba išvengti reikšmingo energijos tiekimo sutrikimo valstybėje narėje [50]. Tokių teisės aktų padariniai gali būti palikti galioti ne ilgiau, nei yra būtina siekiant vėliau atlikti poveikio aplinkai vertinimą ir taip ištaisyti priimant teisės normą padarytą procedūrinę klaidą [51].

83. Valstybės Tarybos prašymas yra proga pažymėti, kad Teisingumo Teismas Sprendime *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* siekdamas pagrįsti viršesnį viešąjį interesą palikti galioti padarinius rėmėsi ne neigiamo poveikio aplinkai masto, bet atsirandančio trūkumo įgyvendinant Sąjungos teisės aktą dėl aplinkos apsaugos [52]. Taigi tokiu atveju, kai yra pareiga įgyvendinti Sąjungos teisės aktą dėl aplinkos apsaugos, o valstybė narė jį įgyvendindama nesilaikė SPAV direktyvoje nustatytų procedūrinių taisyklių, įgyvendinimo teisės akto padariniai gali būti palikti galioti, jei priešingu atveju atsirastų įgyvendinimo trūkumas.

84. Valstybės Tarybos prašyme priimti prejudicinį sprendimą remiamasi ankstesniuose Teisingumo Teismo sprendimuose *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* ir *Association France Nature Environnement* vartojama formuluote. Juose Teisingumo Teismas dar

[45] 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 83 punktas) ir 2012 m. vasario 28 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 43 punktas).

[46] 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 83 punktas) ir 2012 m. vasario 28 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 44 ir 45 punktai).

[47] 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 83 punktas) ir 2012 m. vasario 28 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 46 punktas).

[48] 2016 m. liepos 28 d. Sprendimas *Association France Nature Environnement* (C-379/15, EU:C:2016:603, 43 punktas) ir 2012 m. vasario 28 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 63 punktas).

[49] 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 90 punktas).

[50] 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 92 punktas).

[51] 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 94 punktas).

[52] 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 90 punktas).

suponavo, kad teisės spraga būtų žalingesnė aplinkai, nes teisės akto panaikinimas reikštų mažesnę aplinkos apsaugą, todėl prieštarautų pagrindiniam direktyvos, kurią reikia perkelti į nacionalinę teisę, tikslui [53].

85. Sprendime *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* šios formuluotės Teisingumo Teismas pagrįstai nebevartojo. Juk įgyvendinimo trūkumo kriterijus yra daug aiškesnis nei klausimas, ar teisės akto panaikinimas prieštarauja pagrindiniam Sąjungos teisės akto tikslui. Dėl to padidėja teisinis saugumas, nacionaliniams teismams lengviau taikyti teisę.

86. Taigi tam, kad būtų galima palikti galioti nacionalinės teisės akto padarinius, pakanka ir tik labai nedidelio, teritoriniu ir dalykiniu aspektais apriboto neigiamo poveikio aplinkai.

3. Pastabos dėl kriterijų taikymo

87. Ar sąlygos šiuo atveju yra tenkinamos, turi patikrinti Valstybės Taryba. Tam tikslinga pateikti toliau išdėstytas pastabas.

88. Kaip nurodė Valstybės Taryba, ginčijamu teisės aktu *iš dalies* į nacionalinę teisę perkelti Pastatų direktyvos pakeitimai. Tuo remdamasi Valstybės Taryba kelia klausimą, ar šios teisės normos pagrindiniam tikslui prieštarautų tai, jei Pastatų direktyvos įgyvendinimas automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo srityje Briuselio sostinės regione kelis mėnesius nebebūtų užtikrinamas [54]. Valstybės Taryba, atrodo, iš aplinkybės, kad ginčijamas teisės aktas yra skirtas Pastatų direktyvos pakeitimams į nacionalinę teisę *iš dalies* perkelti, daro numanomą išvadą, jog tai yra Sąjungos aplinkos apsaugos teisės akto įgyvendinimo priemonė.

89. Ši Valstybės Tarybos prezumpcija yra pernelyg bendra.

90. Pirmiausia reikia pažymėti, kad Pastatų direktyvos pakeitimai priskirtini Sąjungos aplinkos apsaugos teisei. Tiesa, kaip ir pati Pastatų direktyva, jie yra grindžiami ne Sąjungos kompetencija aplinkos srityje (SESV 192 straipsnis), o kompetencija energetikos srityje (SESV 194 straipsnis). Vis dėlto Pastatų direktyvos tikslai, remiantis jos 3 konstatuojamąja dalimi, apima ir klimato politikos veiksmus, taigi taip pat – aplinkos apsaugą, o Pastatų direktyvos pakeitimai, remiantis jų 1 konstatuojamąja dalimi, padeda siekti šių tikslų [55].

91. Vis dėlto Valstybės Taryba turės patikrinti, ar teisės nuostatomis, kurių padarinius ji nori palikti galioti, į nacionalinę teisę perkelti Pastatų direktyvos pakeitimai. Tik tokiu mastu yra aktualus Valstybės Tarybos pateiktas klausimas, ar teisės akto panaikinimas prieštarauja Pastatų direktyvos pakeitimų įgyvendinimui.

92. Kiek matyti, Pastatų direktyvos pakeitimai į nacionalinę teisę perkelti tik nuostatomis dėl įkrovimo prieigos įrengimo.

[53] 2016 m. liepos 28 d. Sprendimas *Association France Nature Environnement* (C-379/15, EU:C:2016:603, 41 punktas) ir 2012 m. vasario 28 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 61 punktas).

[54] Prašymas priimti prejudicinį sprendimą, p. 42.

[55] Panašiai nurodyta 2020 m. birželio 25 d. Sprendime *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* (C-24/19, EU:C:2020:503, 91 punktas).

93. Be to, jau Valstybės Tarybos prezumpcija, kad eksploatavimo sąlygas pripažinus negaliojančiomis neišvengiamai atsirastų teisės spraga, atrodo abejotina [56]. Šiuo aspektu reikės patikrinti, ar teisės spragos atsiradimo įgyvendinant minėtus pakeitimus nebūtų galima išvengti taikant tokią leidimų suteikimo praktiką, kokia buvo taikoma iki eksploatavimo sąlygų nustatymo. Remiantis Belgijos argumentais ir prašyme priimti prejudicinį sprendimą apibūdintomis diskusijomis priimant byloje nagrinėjamą teisės aktą, iki šio akto priėmimo jame nustatytas eksploatavimo sąlygas kompetentingos institucijos nustatydavo kiekviename (konkrečiame) leidime [57]. Šią praktiką vėl būtų galima taikyti bent jau laikinai dėl būsimų leidimų.

4. Tarpinė išvada

94. Jei yra būtina užtikrinti nepertraukiamą Sąjungos teisės akto dėl aplinkos apsaugos įgyvendinimą, nacionalinis teismas gali taikyti nacionalinės teisės nuostatą ir taip tam tikrą ribotą laikotarpį palikti galioti nesilaikant SPAV direktyvoje nustatytų procedūrinių taisyklių priimto teisės akto padarinius. Tai gali būti tik laikotarpiu, kuris kompetentingai institucijai yra reikalingas tam, kad ji, prieš atlikdama galimą šio teisės akto pakeitimą, atliktų jo poveikio aplinkai vertinimą.

V. Išvada

95. Taigi siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktus klausimus:

1. Direktyvos 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo 2 straipsnio a punktas ir 3 straipsnio 2 dalies a punktas turi būti aiškinami taip, kad nacionalinė priemonė, kuria nustatomos tik automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimo sąlygos, bet nenumatomos nei su jų įrengimo vieta susijusios taisyklės, nei didžiausias jų skaičius, laikytina transporto sektoriaus planu ar programa. Ar turi būti atliekamas tokio plano ar tokios programos poveikio aplinkai vertinimas, priklauso nuo to, ar tuo planu ar ta programa nustatomi patvirtinančiajai institucijai privalomi kriterijai ir taisyklės, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai.

2. Jei yra būtina užtikrinti nepertraukiamą Sąjungos teisės akto dėl aplinkos apsaugos įgyvendinimą, nacionalinis teismas gali taikyti nacionalinės teisės nuostatą ir taip tam tikrą ribotą laikotarpį palikti galioti nesilaikant Direktyvoje 2001/42 nustatytų procedūrinių taisyklių priimto teisės akto padarinius. Tai gali būti tik laikotarpiu, kuris kompetentingai institucijai yra reikalingas tam, kad ji, prieš atlikdama galimą šio teisės akto pakeitimą, atliktų jo poveikio aplinkai vertinimą.

[56] Prašymas priimti prejudicinį sprendimą, p. 42.

[57] Prašymas priimti prejudicinį sprendimą, p. 20; Belgijos Karalystės pastabos, 37–39 punktai.